

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับอัตราส่วนของข้าราชการพลเรือนในระดับบริหาร ทำให้ได้ข้อสังเกตว่า จำนวนนักบริหารระดับสูงที่เป็นสตรียังมีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบอัตราส่วนกับนักบริหารที่เป็นชาย จึงทำให้เกิดความสนใจว่า โดยประสบการณ์ที่ผ่านมาของผู้บริหารระดับสูงที่เป็นสตรีและมีจำนวนไม่มากนักเหล่านี้ อะไรคือปัจจัยที่มีผลต่อโอกาสความก้าวหน้ารวมทั้งบทบาทที่คาดหวังในฐานะผู้บริหาร บทบาทต่อครอบครัว ตลอดจนแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการเป็นผู้นำทางการบริหารของสตรี โดยที่การวิจัยนี้จะได้ใช้กระบวนการวิจัยแบบเทคนิคเดลฟาย (Delphi Techniques) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การวิจัยแบบเดลฟายเทคนิค

การวิจัยนี้เป็นการระดมความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับปัจจัยเกื้อหนุนความก้าวหน้าของข้าราชการพลเรือนสตรีไทย โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบเดลฟายเทคนิค ซึ่งได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ก. กลุ่มประชากร ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นประชากรตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ข้าราชการพลเรือนสามัญสตรีตำแหน่งนักบริหารระดับปลัดกระทรวง รองปลัดกระทรวง อธิบดี รองอธิบดีหรือเทียบเท่า (ระดับ 9 ขึ้นไป) ในกระทรวง กรมต่าง ๆ ที่มี ก.พ. เป็นองค์การกลางบริหารงานบุคคล ที่เกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนหมุนเวียนนักบริหาร ตามความในมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518 ประจำปีงบประมาณ 2529 มีจำนวนทั้งสิ้น 20 คน ดังรายนามต่อไปนี้ *

* ที่มา : สำนักงาน ก.พ., ฝ่ายเลขานุการ คณะอนุกรรมการพิจารณาจัดระบบงานบุคคล และการจัดอัตราค่าจ้างเจ้าหน้าที่ของรัฐ, สีดา สอนศรี (สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย) "นามานุกรมหน่วยราชการ รัฐวิสาหกิจ และองค์การระหว่างประเทศในประเทศไทย"

1. น.ส.จุไร ลียากาศ รองอธิบดีกรมสามัญศึกษา
2. นางดวงใจ พุ่มชูศรี รองเลขาธิการสำนักงานสถิติแห่งชาติ
3. ร.อ.หญิง ตาราวรรณ บุญนาค ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ
4. นางบังอร สายสิทธิ์ รองอธิบดีกรมประมง
5. นางประจิตต์ กำภู รองผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ
6. นางประคอง สีละวงศ์ รองอธิบดีกรมศุลกากร
7. นางปรียา เกษมสันต์ ณ อยุธยา รองปลัดกระทรวงสาธารณสุข
8. น.ส.ปรียา ไอสถานนท์ รองอธิบดีกรมวิเทศสหการ
9. นางพิมพ์า ลิมพยอม รองเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการพาณิชย์
10. นางเพ็ญศรี สุวรรณสิงห์ รองเลขาธิการสำนักงานสถิติแห่งชาติ
11. น.ส.ยุ่น บุญญะศิริ รองเลขาธิการสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
12. น.ส.วาณี เลิศดำรงกิจการ ผู้ช่วยเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน
13. น.ส.ศจี ลีริสรพ์ รองอธิบดีกรมไปรษณีย์โทรเลข
14. นางสมศรี กันธมาลา รองอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์
15. นางสาวสุรี จุติกุล เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ
16. น.ส.สุคนธ์ กาญจนาลัย อธิบดีกรมทะเบียนการค้า
17. นางสุนทรา เอี่ยมสุรีย์ รองเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ(ปป.ป.)
18. นางสุมล ทรายแก้ว รองเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
19. น.ส.เสริมศรี คงศักดิ์ รองอธิบดีกรมวิทยาศาสตร์บริการ

20. นางอรนุช โอสถานนท์ อธิบดีกรมการต่างประเทศ

ข. เครื่องมือเครื่องใช้ในการวิจัย ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสร้างแบบถาม โดยดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. แบบถามรอบที่หนึ่ง ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาขั้นต้นด้วยการศึกษารายละเอียดต่าง ๆ จากเอกสาร รายงานผลการวิจัย แผนพัฒนาสตรี การสังเกตการณ์จากการเข้าร่วมสัมมนาหรือการอภิปราย การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับงานด้านสตรีอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Interview) เพื่อเป็นพื้นฐานแนวทางในการศึกษาวิจัยต่อไป

จากการศึกษานำดังกล่าว ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบ (Frame) ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความก้าวหน้าของข้าราชการพลเรือนสตรีไทยสำหรับแบบถามรอบที่ 1 และได้นำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ผู้ควบคุมงานวิจัยได้ตรวจพิจารณาก่อนที่จะนำไปใช้ และเมื่อได้นำมาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมในที่สุดจึงได้แบบถามรอบที่หนึ่ง ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด (Open - End Form) ประกอบด้วย

1. สถานภาพของสตรีในระบบราชการ
 - 1.1 ด้านโอกาสเข้ารับราชการในตำแหน่งหน้าที่ต่าง ๆ
 - 1.2 ด้านโอกาสก้าวหน้าถึงตำแหน่งบริหารระดับสูง
2. ปัจจัยที่มีผลต่อโอกาสก้าวหน้าของข้าราชการพลเรือนสตรีไทย
 - 2.1 ปัจจัยที่ส่งเสริม
 - 2.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค
3. คุณสมบัตินในด้านพื้นฐานความรู้และการศึกษาของผู้บริหารสตรี
4. บุคลิกภาพที่คาดหวังของผู้บริหารสตรี
5. ผู้หญิงกับการปฏิบัติงานในฐานะผู้บริหาร
6. บทบาทต่อครอบครัวของผู้บริหารสตรี
7. ผลของบทบาทในฐานะผู้บริหารต่อบทบาทในครอบครัว

8. สถานภาพของสตรีไทยโดยทั่วไป

9. แนวทางในการส่งเสริมบทบาทในการเป็นผู้นำทางการบริหาร
ของสตรี

2. แบบสอบถามรอบที่สอง สร้างขึ้นจากการรวบรวมความคิดเห็นของ
ผู้ทรงคุณวุฒิจากการตอบแบบถามปลายเปิดในรอบแรก สำหรับขั้นตอนนี้แบ่งเป็น 2 ประเภท

2.1 ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับสถานภาพของสตรีไทยโดย
ทั่วไปที่มีผลกระทบต่อบทบาทในการเป็นผู้นำทางการบริหาร และแนวทางส่งเสริมบทบาทการ
เป็นผู้นำทางการบริหารของสตรี โดยผู้วิจัยจะทำการรวบรวมแล้วนำเสนอในรูปข้อความ
เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

2.2 ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับ ปัจจัยเกื้อหนุนความก้าว
หน้าของข้าราชการพลเรือนสตรีไทยซึ่งประกอบด้วยสถานภาพของสตรีในระบบราชการ
ปัจจัยที่มีผลต่อโอกาสก้าวหน้า บทบาทและคุณลักษณะที่คาดหวังของผู้บริหารสตรี นำมาสร้าง
เป็นแบบสอบถามรอบที่สอง ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scales)
5 สเกล แต่ละช่วงคะแนนมีความหมายดังนี้

5 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อความนั้นทั้งหมด หรือเกือบทั้งหมด

4 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อความนั้น เป็นส่วนใหญ่

3 หมายถึง รู้สึกกำกวมกันระหว่างเห็นด้วยกับไม่เห็นด้วย

2 หมายถึง ไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้น เป็นส่วนใหญ่

1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้นทั้งหมด หรือเกือบทั้งหมด

2.3 แบบสอบถามรอบที่สาม เป็นแบบสอบถามที่ใช้ข้อความเหมือนแบบ
สอบถามรอบที่สอง แต่ได้เพิ่มตำแหน่งมัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอดิลล์
(Interquartile Range) รวมทั้งตำแหน่งที่ผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านตอบในแบบสอบถามรอบ
ที่สอง

2.4 ก่อนที่จะได้นำเครื่องมือวิจัยที่สร้างขึ้นไปใช้ ผู้วิจัยได้นำไปให้ อาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ผู้ควบคุมงานวิจัยได้ตรวจพิจารณา หลังจากนั้นผู้วิจัยได้นำมา ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ เพื่อให้เหมาะสมและสะดวกในการตอบของผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็น ประชากรตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้

ค. การเก็บและการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. ยื่นคำร้องขอให้บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ออกจดหมาย ขอความร่วมมือในการวิจัย เพื่อเสนอต่อประชากรตัวอย่างที่ผู้วิจัยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ติดต่อผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 20 ท่าน พร้อมทั้งนำจดหมายเพื่อแจ้งวัตถุประสงค์และรายละเอียดของการวิจัย เพื่อความสมัครใจในการเก็บข้อมูล ปรากฏว่าผู้ทรงคุณวุฒิ 18 ท่าน ยินดีให้ความร่วมมือในการตอบแบบถามตามเทคนิคเดลฟาย ส่วนอีก 2 ท่าน คือ จุไร ลียากาศ รองอธิบดีกรมสามัญศึกษา และ สายสุรี จุติกุล เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ ดิราชการ ไม่สามารถตอบครบ 3 ตอน จึง ขอปฏิเสธการตอบแบบถามตามเทคนิคเดลฟาย ผู้วิจัยจึงได้ขออนุญาตเวลาเพื่อทำการสัมภาษณ์ และได้มอบแบบถามรอบที่หนึ่ง เพื่อผู้ทรงคุณวุฒิได้มีโอกาสเตรียมตัวก่อนการสัมภาษณ์ ทั้งนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนหนึ่งได้ขอแสดงความคิดเห็นโดยการเขียนตอบมาให้

ผู้วิจัยเริ่มทำการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิตั้งแต่วันที่ 10 เมษายน 2529 และเนื่องจากประชากรตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้บริหารระดับสูง ซึ่งย่อมต้องมีภาระ หน้าที่ความรับผิดชอบอยู่มาก บางครั้งจึงจำเป็นต้องเลื่อนนัดหมายการสัมภาษณ์ออกไป เนื่องจากผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านติดงานราชการด่วนหรือต้องเดินทางไปราชการต่างประเทศ จึงสามารถรวบรวมข้อมูลในรอบนี้ได้ทั้งสิ้น เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2529 รวมใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์รอบที่ 1 ทั้งสิ้น 110 วัน

3. นำข้อมูลจากแบบถามรอบที่หนึ่ง มาสร้างเป็นแบบสอบถามรอบที่สอง โดยการนำเอาข้อความที่ได้รับจากการให้สัมภาษณ์และเขียนตอบแบบถามทั้งหมดมาจำแนก โดยรวบรวมเนื้อความที่ใกล้เคียงกันไว้ในข้อเดียวกัน พยายามคงรูปภาษาและสำนวนเดิมของผู้ตอบแบบถามในรอบที่หนึ่ง จะได้แบบสอบถามรอบที่สอง ซึ่งเป็นมาตราส่วนประเมินค่า

5 สเกล จากนั้นได้นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่ตอบแบบสอบถามรอบที่หนึ่ง ให้นำหนักคะแนนตามความคิดเห็นในแต่ละข้อความ

ผู้วิจัยเริ่มส่งแบบสอบถามจำนวน 18 ฉบับ ตั้งแต่วันที่ 14 สิงหาคม 2529 และรวบรวมกลับมาได้ทั้งหมดในวันที่ 26 กันยายน 2529 รวมใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามรอบที่ 2 ทั้งสิ้น 44 วัน

4. นำข้อมูลจากแบบสอบถามรอบที่สองที่ได้รับคืนจากผู้ทรงคุณวุฒิมาวิเคราะห์คำมัยฐาน ฐานนิยม และพิสัยระหว่างควอไทล์ของแต่ละข้อความ แล้วสร้างแบบสอบถามรอบที่สามซึ่งมีข้อความเหมือนแบบสอบถามในรอบที่สอง แต่ได้เพิ่มตำแหน่งของมัธยฐานและพิสัยระหว่างควอไทล์ รวมทั้งตำแหน่งที่ผู้ทรงคุณวุฒิตอบในรอบที่สอง เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจยืนยันคำตอบเดิมหรือเปลี่ยนแปลงคำตอบใหม่ ในกรณีที่เปลี่ยนแปลงคำตอบหรือยืนยันคำตอบที่อยู่นอกเหนือพิสัยระหว่างควอไทล์ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิแสดงเหตุผลด้วย

ผู้วิจัยเริ่มส่งแบบสอบถามจำนวน 18 ฉบับ ตั้งแต่วันที่ 27 ตุลาคม 2529 และรวบรวมกลับมาได้ทั้งหมดในวันที่ 29 พฤศจิกายน 2529 รวมเวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามรอบที่ 3 ทั้งสิ้น 34 วัน

สรุปรวมเวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบถามทั้ง 3 รอบ ทั้งหมด 188 วัน หรือประมาณ 6 เดือน 8 วัน

ง. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเทคนิคเดลฟาย การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด 3 รอบ รอบแรกเป็นการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจากแบบถามปลายเปิด จากคำตอบในรอบนี้ ผู้วิจัยได้แยกการวิเคราะห์เป็น 2 ส่วน กล่าวคือ ส่วนที่เกี่ยวกับสถานภาพของสตรีไทยโดยทั่วไปที่มีผลกระทบต่อการเป็นผู้นำทางการบริหารและแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมบทบาทผู้นำทางการบริหารของสตรี นำคำตอบมาวิเคราะห์จำแนกเป็นข้อกระทง ส่วนที่เกี่ยวกับสถานภาพของสตรีในระบบราชการ บัณฑิตที่มีผลต่อโอกาสก้าวหน้า คุณสมบัติในด้านพื้นฐานความรู้และการศึกษา บุคลิกภาพที่คาดหวังของ

ผู้บริหารสตรี ผู้หญิงกับการปฏิบัติงานในฐานะผู้บริหาร บทบาทต่อครอบครัวของผู้บริหารสตรี ผลของบทบาทในฐานะผู้บริหารต่อบทบาทในครอบครัว ได้นำคำตอบในเรื่องนี้มาสร้างเป็นแบบสอบถามรอบที่ 2 ในลักษณะมาตราส่วนประเมินค่า 5 สเกล รวม 55 ข้อ และจากคำตอบในรอบที่ 2 ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน ฐานนิยม และพิสัยระหว่างควอไทล์แล้วนำมาแปลผลดังนี้

มัธยฐาน (Median)

จากแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า 5 สเกล ผู้วิจัยได้ให้น้ำหนักคะแนนดังนี้

- 5 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อความนั้นทั้งหมด หรือเกือบทั้งหมด
- 4 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อความนั้น เป็นส่วนใหญ่
- 3 หมายถึง มีความรู้สึกกำกึ่งกันระหว่างเห็นด้วยกับไม่เห็นด้วย
- 2 หมายถึง ไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้น เป็นส่วนใหญ่
- 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้นทั้งหมด หรือเกือบทั้งหมด

การแปลความหมายของคะแนน เป็นดังนี้

ค่ามัธยฐานต่ำกว่า 1.50 หมายถึง กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้นมากที่สุด

ค่ามัธยฐานอยู่ระหว่าง 1.50 - 2.49 หมายถึง กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้น

ค่ามัธยฐานอยู่ระหว่าง 2.50 - 3.49 หมายถึง กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้สึกกำกึ่งกันระหว่างเห็นด้วยกับไม่เห็นด้วย

ค่ามัธยฐานตั้งแต่ 4.50 ขึ้นไป หมายถึง กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยกับข้อความนั้นมากที่สุด

พิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile)

ผู้วิจัยคำนวณค่าความแตกต่างระหว่างควอไทล์ที่หนึ่ง (Q_1) กับควอไทล์ที่สาม (Q_3) ถ้าข้อความใดได้ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์มีค่าตั้งแต่ 1.50 ลงมา แสดงว่าความคิดเห็นของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อข้อความนั้นสอดคล้องกัน ถ้าค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของข้อความใดมีค่ามากกว่า 1.50 แสดงว่าความคิดเห็นของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อข้อความนั้นไม่สอดคล้องกัน

ฐานนิยม (Mode)

ผู้วิจัยคำนวณค่าฐานนิยมของแต่ละข้อความ แล้วนำมาหาค่าความแตกต่างระหว่างค่ามัธยฐานกับฐานนิยม โดยกำหนดว่าค่าสมบูรณของความแตกต่างระหว่างค่ามัธยฐานกับฐานนิยมมีค่าไม่เกิน 1 จึงจะถือว่าความคิดเห็นของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อข้อความนั้นสอดคล้องกัน

การหาค่าฐานนิยมของแต่ละข้อความนั้น ได้คำนวณหาค่าความถี่ของระดับคะแนนจาก 1-5 สำหรับแต่ละข้อความ ระดับคะแนนใดที่มีค่าความถี่สูงสุดถือเป็นค่าฐานนิยมของข้อความนั้น ในกรณีที่ความถี่สูงสุดของระดับคะแนนเท่ากัน และระดับคะแนนนั้นอยู่ติดกัน จะถือเอาค่ากลางระหว่างคะแนนทั้งสองเป็นฐานนิยมของข้อความนั้น ส่วนกรณีความถี่สูงสุดของระดับคะแนนเท่ากัน แต่ระดับคะแนนไม่ได้ติดกัน จะถือว่าระดับคะแนนทั้งสองนั้นเป็นฐานนิยมของข้อความนั้น

ผู้วิจัยจะนำเอาข้อความที่กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกัน ทั้งในด้านมัธยฐาน พิสัยระหว่างควอไทล์ และฐานนิยม มาสรุปเป็นความคิดเห็นของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับปัจจัยเกื้อหนุนความก้าวหน้าของข้าราชการพลเรือนสตรีไทยภายในกรอบการศึกษาที่ได้กำหนดไว้ แล้วนำเสนอเป็นผลของการวิเคราะห์ข้อมูล

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบถามปลายเปิดและการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากคำถามปลายเปิด ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแบบถามรอบแรกของการวิจัยเทคนิคเดลฟาย แล้วนำมาจำแนกเป็นข้อความเพื่อนำเสนอในเรื่องต่อไปนี้

1. สถานภาพของสตรีไทย โดยทั่วไปที่มีผลกระทบต่อการ
เป็นผู้นำทางการบริหารของสตรี

2. แนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมบทบาทผู้นำทางการบริหาร
ของสตรี